

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

Соціолог між визнанням і покликанням (Третє соціологічне читання пам'яті Н.В.Паніної 10 грудня 2009 року)

Щорічно у день народження **Наталії Вікторівни Паніної** в Інституті соціології НАНУ проходять соціологічні читання пам'яті видатного українського соціолога. Попередні читання ознаменувалися присутністю президента Європейської соціологічної асоціації Клер Волес, директора Інституту соціології Угорської академії наук Пала Тамаша, професора Єльського університету Івана Селені, завідувача сектору Інституту соціології РАН Володимира Магуна. Цього разу із доповіддю мав виступити професор Ягелонського університету **Петр Штомпка**, але він не зміг приїхати через стан здоров'я і передав своє вітання для молодих українських соціологів у письмовому вигляді.

І хоча традиція особистої присутності когось із закордонних колег була цього разу перервана, збереглося головне — можливість живого спілкування представників різних поколінь українських соціологів. Центральною темою Третіх читань стала тема покликання та визнання для соціологів, а також тема ролі та місця наукової чесності, гідності та професіоналізму в соціології. Директор Інституту соціології НАНУ **Валерій Ворона** привітав присутніх, наголосивши професіоналізм, наукову чесність і принциповість Наталії Паніної. Він закликав молодих учених наслідувати її приклад і брати активнішу участь у житті української та міжнародної соціологічної спільнот. Із вітальним словом від Соціологічної асоціації України виступила віце-президент САУ **Ольга Куценко**. Вона відзначила унікальність формату конференції для української соціології. Унікальність і важливість соціологічних читань, на думку Ольги Куценко, пояснюються можливістю зупинитися і замислитися над тим, що і як власне роблять соціологи. Вона зачитала аудиторії зверненого до молодих соціологів листа від **Петра Штомпки**. Відомий учений привітав молодих українських колег із тим, що вони живуть у суспільстві, яке поступово стає дедалі вільнішим, благополучнішим і демократичнішим, і побажав їм подальших професійних досягнень та реалізації свого покликання, яке для соціолога багато в чому пов'язане з роботою на благо інших людей.

Із доповіддю “Соціологія між покликанням і вигнанням” виступила **Людмила Сокурянська**, завідувачка кафедри соціології Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. У своєму виступі вона відзначила важливість відкриття нових імен у тій науці, якій Наталія Паніна присвятили своє життя, і висловила низку критичних зауважень на адресу

нинішньої української соціології, наголосивши, зокрема, якщо попередні приклади з історії демонструють екзогенні чинники спаду соціологічної науки, то сьогодні превалюють внутрішні причини — українські соціологи потрапили у ситуацію самовигнання. На думку Людмили Сокурянської, в Україні виникло середовище квазісоціологічної еліти. Вона закликала до відкритого обговорення цієї ситуації і побажала молодій генерації українських соціологів розв'язати ці проблеми й завершити інтервенцію соціології в українське суспільство.

Наталія Черниш, завідувачка кафедри Львівського національного університету імені Івана Франка у доповіді “Стандарт і соціологія: історія шлюбу” відзначила периферійність української соціологічної науки і водночас вказала на помітні прояви професійного зростання молодих учених. На її думку, конкурс молодих соціологів виявляє майбутню еліту публічних соціологів в Україні. У цьому зв'язку Наталія Черниш відзначила певний тиск стандарту оцінювання робіт оригінальних учених, які подають нестандартні наукові тексти. Разом із тим певний стандарт викладання соціології необхідний для молодого науки, що прагне системності й цілісності.

Лауреат конкурсу “Кращий молодий соціолог України” 2007 року **Світлана Бабенко** в доповіді “Інтелектуальні виклики сучасного суспільства: соціолог між визнанням і покликанням” зазначила, що читання є тим форумом, де відносини між суспільством, соціологією і соціологом є постійним предметом професійного обговорення, і далі акцентувала увагу на питаннях інтелектуальних викликів для сучасного вченого, який намагається бути вірним своєму покликанню. У відповіднювати соціологічне знання викликам, що постали перед суспільством, — у цьому й полягає справжнє покликання соціологів.

Заступник директора Інституту соціології НАНУ **Євген Головаха** виступив із доповіддю, присвяченою професійному і життєвому шляху Наталії Паніної. Він ознайомив слухачів із життєвою позицією Наталії Вікторівни, її професійними та моральними принципами, і звернув увагу на внесок Паніної в розуміння соціології суспільством, хоча вона й уникала демонстративної публічності у своїй роботі. Він закликав молодих учених змінити традиційне радянське розуміння наукової сумлінності як поблажливого мовчання на сучасне розуміння сумлінності як критичного ставлення до напружовань колег, незважаючи на авторитети й особисті відносини.

У заключній частині першої сесії головний науковий співробітник Інституту соціології НАНУ **Олександр Стегній** презентував книжку “Соціологія і суспільство сьогодні”, що містить матеріали Читань і відгуки ЗМІ про цю подію в житті української соціологічної спільноти.

У перебігу другої сесії слово було надане переможцям I туру конкурсу “Кращий молодий соціолог року–2009”. Першим виступив **Андрій Мельников**, асистент кафедри соціології Східноукраїнського національного університету імені В.Даля (Луганськ). Він сказав про недостатність такої якості у молодих соціологів, як уміння бути репортером — викладати свої враження про соціологічні заходи, ділитися враженнями, а не тільки рецензіями. Андрій Мельников поділився власними враженнями про конгрес Американської соціологічної асоціації, що відбувся у серпні 2009 року в Сан-

Франциско. **Тетяна Нікітіна**, аспірантка Київського національного університету імені Тараса Шевченка, наголосила важливість персональної честності й відповідальності в усьому, що стосується покликання соціолога і його прагнення здобути професійне і суспільне визнання. **Олександр Голіков**, аспірант Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна, висловив думку про те, що покликання та визнання в сучасному світі є альтернативами, між якими доводиться робити вибір, тож конче важливо робити цей вибір свідомо і нести за нього відповідальність. **Руслан Савчинський**, доцент Національного університету “Львівська політехніка”, виступив із коментарем стосовно проблеми репрезентованості соціологів у публічному дискурсі на регіональному рівні. **Ксенія Урсуленко**, асистент кафедри емпіричних соціологічних досліджень Університету Констанца, поділилася досвідом навчання в німецькому університеті й зазначила, що неправильно думати, ніби Україна не цікавить європейських соціологів, оскільки чимало закордонних колег виявили інтерес до суспільних процесів в Україні. **Вікторія Середя**, доцент Львівського національного університету імені Івана Франка, звернула увагу на важливість обговорення соціологами професійних критеріїв своєї діяльності. Не менш важливою проблемою є здатність виробляти критерії прийняття і визнання інноваційного знання в соціології. **Олексій Мусієзов**, викладач Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна, повернувся до теми публічної соціології, звернувши увагу на такий аспект публічності, як спроба впливати на суспільні процеси. **Олександр Шульга**, аспірант Інституту соціології НАНУ, звернув увагу на необхідність введення модульних робіт для студентів, а також наголосив брак культури міжнародного спілкування серед людей, які намагаються сьогодні стати соціологами. **Максим Паращевін**, науковий співробітник Інституту соціології НАНУ, сказав про відсутність критеріїв визначення покликання як феномена і звернув увагу на природність ситуації, коли людина може стати справжнім фахівцем у будь-якому різновиді діяльності незалежно від покликання.

Завершив сесію завідувач відділу соціальних структур Інституту соціології НАНУ **Сергій Makeєв** із доповіддю “Чи легко бути молодим соціологом сьогодні”. На його думку, бути молодим соціологом якщо й легко, то лише завдяки самій молодості, що диктує деяку свободу дій, впевненість у власних силах. Доповідь Сергія Makeєва була присвячена ретельному аналізу робіт кожного із конкурсантів.

На завершення Читань відбулося вручення нагород переможцям конкурсу “Кращий молодий соціолог року–2009”. Медалі вручали засновники Соціологічного центру імені Н.В.Паніної Микола Чурилов, Володимир Паніотто, Євген Головаха та голова комісії конкурсу Юрій Яковенко. Премію імені Ірини Попової за кращу роботу, що має практичне значення, отримав **Олексій Мусієзов**. **Тетяна Нікітіна**, **Андрій Мельников** та **Олександр Шульга** були нагороджені срібними медалями конкурсу. Першу премію і золоту медаль було вручено **Вікторії Середі**.

*ТИМОФІЙ БРІК,
соціолог Інституту соціології НАН України*